

Časovna vključenost staršev osnovnošolskih učencev v vzgojno-izobraževalni proces v obdobju covida-19

Dejan Hozjan

Univerza na Primorskem

dejan.hozjan@upr.si

Darja Jenko

Študentka Univerze na Primorskem

darja.jenko@gmail.com

Divna Nabernik

Študentka Univerze na Primorskem

dnabernik@gmail.com

Čas covida-19 je pomembno vplival na način izvajanja vzgojno-izobraževalnega procesa. Pouk, ki je pred covidom-19 potekal v živo, se je s prvim valom te bolezni začel izvajati na daljavo. S tem pa se je bistveno spremenila dinamika v družinah in vloga staršev pri vzgojno-izobraževalnem procesu. Zaradi okrnjenih stikov osnovnošolskih učencev z učitelji in s šolo se je od staršev (ne)posredno pričakovalo, da se bodo intenzivneje vključili v vzgojno-izobraževalni proces in svojim otrokom nudili pomoč pri učenju. Sočasno pa so se sami srečevali s spremenjenim načinom opravljanja svojih službenih obveznosti, ki so se prav tako izraziteje izvajale na daljavo. Glede na slednje smo se v prispevku ukvarjali z vprašanjem, kako je šolanje šoloobveznih otrok vplivalo na časovno vključenost njihovih staršev v vzgojno-izobraževalni proces.

Ključne besede: šolanje na daljavo, covid-19, vključenost, starši, učenci

Teoretična izhodišča

Umestitev vključevanja staršev v vzgojno-izobraževalni proces v obdobju covida-19

Pojav pandemije covida-19 je pomembno posegel v naš vsakdanjik, saj smo bili v njegovem prvem valu v družbeni izolaciji. Ne samo da se je slednje odražalo v ohranjanju običajnih socialnih stikov, ampak je vplivalo tudi na opravljanje vsakodnevnih obveznosti. Tako se je spremenil sam način opravljanja delovnih nalog, ki je pogosto prešel v delo na daljavo. Sočasno pa se je tudi

šolski pouk preselil s šolanja v živo na šolanje na daljavo. Prehod šolanja v obliko na daljavo je tako od pedagoških delavcev kot tudi učencev zahteval hitro prilagajanje na drugačne pogoje dela. Pedagoški delavci so bili primorani nadgraditi lastno računalniško pismenost in prilagoditi učna gradiva za e-obliko. Od učencev pa se je pričakovalo, da vzpostavijo ustrezen odnos in motivacijo za učni proces (Rupnik Vec 2020).

Vendar pa prehod vzgojno-izobraževalnega procesa v obliko na daljavo ni vplival le na pedagoške delavce in učence, temveč tudi na starše. Le-ti so v pedagoškem procesu prevzeli nove oziroma dodatne naloge, predvsem pomoč pri motiviranju učencev za učenje, razumevanju navodil in učne snovi ter nadzor nad opravljenimi šolskimi obveznostmi (Grewenig idr. 2020; Brom idr. 2020; Koskela idr. 2020; Zveza aktivov svetov staršev Slovenije 2020b). Ob tem pa se postavlja vprašanje, kako je šolanje na daljavo v obdobju covid-19 vplivalo na časovno vključenost staršev osnovnošolskih učencev v vzgojno-izobraževalni proces.¹

Po mnenju Kovača (2009, 88) sta v sodobnem vzgojno-izobraževalnem procesu zaželeni partnerstvo med starši in šolo ter aktivna vloga staršev. Za ustrezen partnerski odnos je potrebno, da »so vloge znotraj vzgojno-izobraževalnega procesa dopolnjujoče in usmerjene v skupni cilj, ki pomeni pomoč učencu. Za doseg tovrstnega rezultata je potrebno, da šola (učitelji) v starših vzbudi občutek zaupanja, varnosti, upoštevanja individualnosti in iskanja ustreznih načinov sodelovanja, v katerih se bodo starši lahko aktivno vključili v vzgojno-izobraževalni proces učenca.« Pri tem se aktivno vključevanje staršev lahko odraža na tri načine, in sicer: vključevanje v aktivnosti na šoli, komunikacija s šolo in učna podpora učencu v domačem okolju (Pomerants, Moorman, Litwack 2007; Schueler, MacIntyre in Gehlbach 2017). V obdobju šolanja na daljavo je bil okrnjen prvi način, tj. vključevanje staršev v aktivnosti na šoli, v ospredje pa je prišla neposredna podpora staršev učencem v domačem okolju.

Raziskave o vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok v slovenskem in mednarodnem prostoru pred ter med covidom-19

Raziskava v slovenskem pedagoškem prostoru o aktivnem vključevanju staršev v vzgojno-izobraževalni proces in pomoči staršev šoloobveznim otrokom je bila izvedena pod okriljem Jane Kalin idr. (2008) in se je imenovala Vzvodi

¹ Pod pojmom časovna vključenost staršev osnovnošolskih učencev v vzgojno-izobraževalni proces razumemo povprečno dnevno vključenost staršev v spremljanje, mentoriranje in motiviranje šoloobveznih otrok pred in med šolanjem na daljavo (Curtis 2013).

uspešnega sodelovanja med šolo in domom. Raziskovalce je zanimalo, do kolikšne mere starši lastno pomoč otroku pri učenju ocenjujejo kot obremenjujočo.² Raziskava je pokazala, da je kar 33,5 % staršev menilo, da jih nudenje domače pomoči otroku pri vzgojno-izobraževalnem procesu preveč obremenjuje. V nadaljevanju so raziskovalci raziskovali razlike v percepciji obremenjenosti glede na izobrazbo staršev. Po mnenju anketirancev so najbolj obremenjeni starši s srednješolsko izobrazbo (36,6 %), sledijo tisti s končano osnovno in poklicno šolo (31,7 %) in na koncu starši z višjo ter visoko šolo ali več (29,5 %). Razlike v percepciji obremenjenosti staršev glede na izobrazbo so se izkazale kot statistično pomembne. Statistično pomembna razlika se je pojavila tudi pri analizi obremenjenosti s šolskimi obveznostmi glede na število otrok v družini. Po mnenju staršev so najbolj obremenjeni s šolskimi obveznostmi starši, ki imajo dva otroka, sledijo tisti s štirimi ali več otroki; najmanj obremenjeni pa se čutijo starši z enim otrokom.

V obdobju covida-19 je bilo opravljenih več raziskav, ki so se navezovala na vključenost staršev v šolanje njihovih otrok na daljavo. Zveza aktivov svetov staršev je izvedla obsežnejšo raziskavo o pogledu staršev na šolanje na daljavo v prvem in petem tednu šolanja na daljavo. V prvem tednu šolanja na daljavo je 11.919 staršev za pomoč svojim šoloobveznim otrokom porabilo v povprečju 2,3 ure na dan. Pri tem jih je kar 36,7 % nudilo do ene ure pomoči. Enak vprašalnik je bil uporabljen še po petih tednih šolanja na daljavo, in sicer na vzorcu 6.099 staršev. Ob ponovitvi so ugotovili, da so starši za pomoč osnovnošolskim učencem pri delu za šolo porabili v povprečju več kot na začetku šolanja na daljavo, in sicer 2,6 ure na dan. Pri tem se je nekoliko znižal delež staršev, ki so nudili pomoč otrokom do ene ure, in sicer na 31,2 %. Povečal pa se je delež staršev, ki so nudili 2,3 in štiri ure pomoči na dan (Zveza aktivov svetov staršev Slovenije 2020a; 2020b). Prav tako je bila v slovenskem prostoru na to tematiko izvedena raziskava »Težave in izzivih družin z otroki v zgodnjem in srednjem otroštvu med karanteno zaradi epidemije COVID-19« (Hacin Beyazoglu idr. 2020, 53–65). Med drugim je raziskovalce³ zanimalo,

² Raziskava Jane Kalin idr. (2008) predstavlja pomembno izhodišče za naš empirični del, saj je v slovenskem šolskoraziskovalnem prostoru vsebinsko najbližje naši obravnavani tematiki. Raziskovalci so raziskovali percepcijo staršev o obremenjenosti z nudenjem pomoči njihovim šoloobveznim otrokom. Mi pa smo v naši raziskavi pojem obremenjenost z nudenjem pomoči želeli kvantificirati in smo raziskovali časovno vključenost staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok. Sočasno pa nam izvedba raziskave v letu 2008 nudi vpogled v obremenjenost slovenskih staršev z nudenjem pomoči osnovnošolskim učencem v obdobju pred covidom-19.

³ V raziskavi so sodelovale Kaja Hacin Beyazoglu, Teresa Bertogna, Lea Hostnik, Tia Jakopič, Katja Škoda, Marja Zakelšek in Urška Fekonja (Hacin Beyazoglu idr. 2020, 53–65).

kako zaposlitveni status staršev vpliva na razumevanje lastne preobremenjenosti. Rezultati kvalitativne raziskave na 29 družinah so pokazali, da je več kot polovica staršev, ki so bili v obdobju covid-19 zaposleni, poročala o preobremenjenosti in stresu ter o težavah z usklajevanjem službe in družine. Na drugi strani pa so starši, ki niso imeli delovnih obveznosti, z otroki preživljali več časa (str. 62–63).

Podobne raziskave o vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok v obdobju covid-19 lahko najdemo tudi v tujini. Ena obsežnejših je bila opravljena maja 2020 v Veliki Britaniji na 18.000 starših šolajočih se otrok. Aase Villadsen, Gabriella Conti in Emla Fitzsimons (2020) so v njej ugotovile, da so starši v času šolanja na daljavo za nudenje pomoči šoloobveznim otrokom porabili nekoliko manj časa, kot smo lahko zasledili v slovenski raziskavi, in sicer 2,2 ure na dan. Rezultati primerjave zaposlenih in brezposelnih staršev pa so privedli do enakih ugotovitev kot v slovenski raziskavi (Hacin Beyazoglu idr. 2020, 62–63). Starši iz Velike Britanije, ki so bili zaposleni, so namreč za nudenje pomoči šoloobveznim otrokom porabili v povprečju 1,3 ure na dan manj kot brezposelni starši (Villadsen, Conti in Fitzsimons 2020). Če so Jana Kalin idr. (2008) ugotovili statistično pomembne razlike v obremenjenosti z nudenjem pomoči otrokom pri različno izobraženih starših, pa omenjena raziskava ni ugotovila statistično pomembnih razlik. So se pa te pojavile v povprečnem času nudenja pomoči šoloobveznim otrokom glede na spol staršev. Aase Villadsen, Gabriella Conti in Emla Fitzsimons (2020) so ugotovile, da so mame za nudenje pomoči otrokom pri šolanju na domu porabile v povprečju 5,0 ure na dan, očetje pa le 1,9 ure na dan.

Na podlagi prikaza različnih slovenskih in tujih raziskav je moč ugotoviti, da so starši lastno preobremenjenost s šolskimi obveznostmi svojih otrok zaznavali že pred šolanjem otrok na domu (Kalin idr. 2008). Na slednje sta vplivala tudi covid-19 in šolanje otrok na domu, še posebej pri tistih starših, ki so bili zaposleni (Hacin Beyazoglu idr. 2020, 62–63). Raziskava iz Velike Britanije pa je med drugim izpostavila izrazito skrb žensk za šolanje otrok na daljavo v obdobju covid-19 (Villadsen, Conti in Fitzsimons 2020).

Prikaz empirične raziskave

Opis problema

Prvi val virusa covid-19 ni pomembno vplival le na vsakdanjik ljudi, ampak je pustil pomembne posledice tudi v samem šolanju učencev. Šolanje je iz klasične oblike prešlo v šolanje na daljavo. Slednje pa ni vplivalo le na delo učiteljev in strokovnih delavcev šol, ampak na dinamiko celotne družine. Mnogi starši so, ob opravljanju službenih obveznosti na daljavo, prevzemali tudi po-

membno vlogo v vzgojno-izobraževalnem procesu svojih otrok. Ob tem se postavlja vprašanje o vplivu šolanja šoloobveznih otrok na daljavo na časovno vključenost staršev v vzgojno-izobraževalni proces otrok.

Cilj raziskovanja

Raziskava Zveze aktivov svetov staršev je pokazala, da je se od šolanja učencev na daljavo po prvem in po petem tednu povečala časovna pomoč staršev z 2,3 na 2,6 ure na dan, kar pomeni, da se je v obdobju enega meseca povečala za 11,5 % (Zveza aktivov svetov staršev Slovenije 2020a; 2020b). Gre za relativno visok dvig števila ur pomoči učencem v enomesečnem obdobju. Slednje pa nas je vodilo do razmišljanja, kako se je s šolanjem na daljavo v obdobju covida-19 spremenila časovna vključenost staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih osnovnošolskih otrok na izbrani osnovni šoli v obalno-kraški regiji. Na podlagi slednjega smo oblikovali cilj empirične raziskave, in sicer: ugotoviti razlike v časovni vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok pred in v času šolanja na daljavo na izbrani osnovni šoli v obalno-kraški regiji.

Glede na zastavljen namen in izsledke raziskav Jane Kalin idr. (2008), Zveze aktivov svetov staršev Slovenije (2020a; 2020b), Kaje Hacin Beyazoglu idr. (2020) ter Aase Villadsen, Gabrielle Conti in Emle Fitzsimons (2020), smo oblikovali raziskovalne cilje, ki so se navezovali na razlike v časovni vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok pred in v času šolanja na daljavo na izbrani osnovni šoli v obalno-kraški regiji, in sicer:

1. glede na spol staršev,
2. glede na stopnjo izobrazbe staršev,
3. glede na zaposlitveni status staršev in
4. glede na število šoloobveznih otrok v družini.

Raziskovalne hipoteze

Na podlagi ciljev smo oblikovali naslednje raziskovalne hipoteze:

- H1 Pričakujemo, da se pojavljajo razlike v času, ki so ga starši namenili vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces svojih šoloobveznih otrok pred in med šolanjem na daljavo.
- H2 Pričakujemo, da se pojavljajo razlike v času, ki so ga starši namenili vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces svojih šoloobveznih otrok pred in med šolanjem na daljavo znotraj posameznih vrednosti neodvisnih spremenljivk:

- H2.1 spol staršev,
- H2.2 stopnja izobrazbe staršev,
- H2.3 zaposlitveni status staršev in
- H2.4 število šoloobveznih otrok v družini.

Raziskovalne metode

V skladu z namenom in s cilji empiričnega dela smo izvedli kvantitativno-neeksperimentalno pregledno raziskavo. Izvedeno je bilo anketiranje z vprašanji zaprtega tipa. V okviru izvedbe raziskovanja smo za zbiranje empiričnih podatkov uporabili opisno metodo empiričnega raziskovalnega pedagoškega dela.

Pripomoček raziskovanja

Za potrebe empirične raziskave smo sami oblikovali anketni vprašalnik. Celoten vprašalnik se je navezoval na raziskovanje sodelovanja staršev pri vzgojno-izobraževalnem procesu v obdobju covida-19. Za potrebe tega prispevka pa so bila analizirana le tista vprašanja, ki so se navezovala na časovno vključenost staršev v vzgojni-proces njihovih šoloobveznih otrok. Omenjen del vprašalnika je bil sestavljen iz osmih vprašanj zaprtega tipa. Struktura vprašanj se je v prvem delu nanašala na demografske podatke, ki smo jih izpostavili v prejšnjem poglavju pri H2. V drugem delu ankete, ki se je neposredno navezoval na cilje raziskave, pa nas je zanimalo:

1. koliko časa dnevno so bili starši šoloobveznih otrok vključeni v vzgojno-izobraževalni proces pred uvedbo šolanja na daljavo in
2. koliko časa dnevno so bili starši šoloobveznih otrok vključeni v vzgojno-izobraževalni proces v času šolanja na daljavo.

Spremenljivke so bile ordinalne (stopnja izobrazbe staršev, število šoloobveznih otrok v družini in čas vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces pred in med šolanjem na daljavo) in nominalne (spol in zaposlitveni status staršev). Pred uporabo vprašalnika smo preverili merske karakteristike. Veljavnost vprašalnika smo preverili s pomočjo relevantne literature in faktorske analize, ki kaže, da prvi izmed dobljenih petih faktorjev pojasnjuje 34,77 % variance, zato lahko trdimo, da gre za veljaven instrument. Za ugotavljanje zanesljivosti smo izračunali Cronbachov α -koeficient ($\alpha = 0,77$), ki je pokazal, da gre za zanesljiv vprašalnik. Objektivnost smo zagotovili z uporabo zaprtih vprašanj, z enotnimi in enopomenskimi navodili ter nevodenim anketiranjem v spletni obliki.

Postopek zbiranja podatkov

Na podlagi dogovora z ravnateljem izbrane osnovne šole iz obalno-kraške regije smo v mesecu decembru 2021 s pomočjo šolske pedagoginje in predstavnikov staršev staršem učencev od 1. do 9. razreda posredovali dostop do spletnega vprašalnika. Spletni vprašalnik je bil izdelan in izpolnjen v spletni aplikaciji 1KA, in sicer v času od 17. decembra 2021 do vključno 5. januarja 2022.

Obdelava podatkov

Pridobljene podatke smo obdelali s pomočjo statističnega programa SPSS 28.0. Za obdelavo smo uporabili opisno in inferenčno statistiko. V okviru opisne statistike smo izračunali število (n), frekvenco (f), odstotke ($f\%$), aritmetično sredino ($\bar{x}$) in standardni odklon (S). Pri inferenčni statistiki pa smo preverjali hipoteze s pomočjo χ^2 -preizkusa hipoteze razmerja verjetnosti.

Raziskovalni vzorec

Empirična raziskava je bila izvedena na neslučajnostnem namenskem vzorcu, ki je temeljil na starših učencev na izbrani osnovni šoli v obalno-kraški regiji. Osnovno statistično množico so predstavljali starši otrok v šolskem letu 2020/2021, vključenih v devetletko na izbrani osnovni šoli s 740 učenci. V raziskavi je sodelovalo 147 staršev, od teh jih je 88 vprašalnik izpolnilo v celoti.

Kot je bilo že izpostavljeno, je bilo v anketni vprašalnik vključenih šest demografskih vprašanj, in sicer (preglednica 1):

1. Spol staršev – v naš vzorec je bilo vključenih 85,2 % žensk in 14,8 % moških.
2. Starost staršev – v raziskavi je bilo 44,3 % sodelujočih starih med 41 in 45 let, 30,7 % starih med 36 in 40 let, 17,0 % starih med 46 in 50 let, 5,7 % starih med 31 in 35 let ter 2,3 % 51 let in več.
3. Stopnja izobrazbe staršev – med sodelujočimi starši izbrane osnovne šole je največ tistih, ki so imeli končano visokošolsko univerzitetno izobrazbo; teh je bilo 38,7 %. Sledijo starši z zaključeno visokošolsko in srednješolsko izobrazbo, in sicer 19,3 %. 10,2 % staršev je imelo zaključeno višjo strokovno izobrazbo, 6,8 % magisterij, 5,7 % pa doktorat.
4. Zaposlitveni status staršev – v raziskavo se je vključilo 80,7 % redno zaposlenih staršev. Sledilo jim je 11,4 % samozaposlenih staršev, 6,8 % brezposelnih in 1,1 % staršev, ki so bili v pokoju.
5. Tip družine – 85,2 % vprašanih staršev je živel v dvostarševskih družinah in 14,8 % v enostarševskih družinah.

Preglednica 1 Demografski podatki

Kategorija	Postavka	f	f %
Spol staršev	Moški	13	14,8
	Ženski	75	85,2
	Skupaj	88	100,0
Starost staršev	31 do 35 let	5	5,7
	36 do 40 let	27	30,7
	41 do 45 let	39	44,3
	46 do 50 let	15	17,0
	51 let in več	2	2,3
	Skupaj	88	100,0
Stopnja izobrazbe staršev	Srednješolska	17	19,3
	Višja strokovna	9	10,2
	Visokošolska	17	19,3
	Univerzitetna	34	38,7
	Magisterij	6	6,8
	Doktorat	5	5,7
	Skupaj	88	100,0
Zaposlitveni status staršev	Redno zaposlen	71	80,7
	Samozaposlen	10	11,4
	Brezposeln	6	6,8
	Upokojen	1	1,1
	Skupaj	88	100,0
Tip družine	Enostarševska	13	14,8
	Dvostarševska	75	85,2
	Skupaj	88	100,0
Število šoloobveznih otrok v družini	1 otrok	33	37,5
	2 otroka	49	55,7
	3 otroci	5	5,7
	4 in več otrok	1	1,1
	Skupaj	88	100,0

6. Število šoloobveznih otrok v družini – 55,7 % sodelujočih staršev je imelo dva šoloobvezna otroka, 37,5 % enega, 5,7 % tri in 1,1 % štiri ali več.

Rezultati in razprava

Na podlagi prve hipoteze (H₁) pričakujemo, da se pojavljajo razlike v času, ki so ga starši namenili vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces svojih šoloobveznih otrok pred in med šolanjem na daljavo.

Preglednica 2 Število in delež odgovorov staršev o časovni vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok pred in med šolanjem na daljavo

Pred šol. na dalj.	Med šolanjem na daljavo							Skupaj
	0 ur	<1 ura	1–2 uri	2–3 ure	3–4 ure	4–5 ur	>5 ur	
0 ur	18 (64,3)	3 (10,7)	4 (14,3)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (3,6)	2 (7,1)	28 (100,0)
<1 ura	0 (0,0)	17 (39,5)	11 (25,6)	8 (18,6)	3 (7,0)	3 (7,0)	1 (2,3)	43 (100,0)
1–2 uri	0 (0,0)	0 (0,0)	4 (36,4)	1 (9,1)	3 (27,3)	2 (18,2)	1 (9,1)	11 (100,0)
2–3 ure	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)
3–4 ure	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (25,0)	1 (25,0)	2 (50,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	4 (100,0)
4–5 ur	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)
>5 ur	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	0 (0,0)	1 (50,0)	1 (50,0)	2 (100,0)
Skupaj	18 (20,5)	20 (22,7)	20 (22,7)	10 (11,4)	8 (9,1)	7 (8,0)	5 (5,7)	88 (100,0)

Opombe V oklepajih deleži v odstotkih.

Preden se osredotočimo na samo analizo prve hipoteze (H₁), si oglejmo opisno statistiko. Iz preglednice 2 je razvidno, da se je spremenila struktura odgovorov o porabljenem času. V obdobju pred šolanjem na daljavo je izrazito izstopal odgovor do ene ure (z 48,9 %), sledilo mu je 31,8 % odgovorov, da so učenci popolnoma samostojni in se starši niso vključevali. Na tretjem mestu se je pojavilo 12,5 % odgovorov, da so bili starši v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok pred šolanjem na daljavo vključeni od ene do dve uri. V obdobju med šolanjem na daljavo sta se na prvem mestu pojavljala odgovora do ene ure vključenosti in od ene do dveh ur vključenosti. Deleža obeh odgovorov sta bila po 22,7 %. S šolanjem na daljavo je bistveno upadlo število odgovorov, da so otroci popolnoma samostojni in se starši niso vključevali, in sicer na 20,4 %. Prav tako se je izrazilo povečalo število odgovorov, kjer so starši navajali, da so bili starši v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok vključeni več kot tri ure. Če se je pred šolanjem na daljavo število teh odgovorov gibalo od 2,3 do 4,5 %, se je število teh odgovorov povečalo s 5,7 na 9,1 %.

Kot je bilo izpostavljeno, nas je pri prvi hipotezi (H₁) zanimalo, ali se pojavljajo razlike v vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih

otrok pred in med šolanjem na daljavo. Hipotezo smo preverjali s pomočjo χ^2 -preizkusa hipoteze razmerja verjetnosti. Iz preglednice 2 je razvidno, da izid χ^2 -preizkusa hipoteze razmerja verjetnosti ($\chi^2 = 88,23$; $g = 24$; $2P = 0,000$) pokaže, da med časom, ki so ga starši pred in med šolanjem na daljavo porabili za vključenost v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok, obstajajo statistično pomembne razlike in lahko hipotezo (H_1) potrdimo. Rezultati kažejo, da so starši za vključenost v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok v obdobju šolanja na daljavo porabili več časa kot pred tem. Do enake ugotovitve so prišli tudi v Zvezi aktivov svetov staršev. Kljub temu da so raziskovali pomoč staršev njihovim šoloobveznim otrokom v kratkem časovnem obdobju (po prvem in petem tednu šolanja na daljavo), se je tudi v tem primeru povečalo število ur pomoči (Zveza aktivov svetov staršev Slovenije 2020a; 2020b).

Na podlagi druge hipoteze (H_2) lahko pričakujemo, da se pojavljajo razlike v času, ki so ga starši porabili za vključenost v vzgojno-izobraževalni proces svojih šoloobveznih otrok pred in med šolanjem na daljavo znotraj posameznih vrednosti neodvisnih spremenljivk (preglednica 3):

H2.1 spol staršev,

H2.2 stopnja izobrazbe staršev,

H2.3 zaposlitveni status staršev in

H2.4 število šoloobveznih otrok v družini.

Spol staršev (H2.1)

Analiza starševske vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok pred in med šolanjem na daljavo glede na spol staršev nas vodi do ugotovitve, da se je tako pri moških kot ženskah s prehodom na šolanje na daljavo zmanjšalo število staršev, ki so menili, da je njihov otrok popolnoma samostojen. V skladu s tem se je pri obeh skupinah povečalo število staršev, ki so bili v obdobju covida-19 več kot dve uri vključeni v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok. Ob preverjanju hipoteze o razlikah v času glede na vrednosti spremenljivke spol staršev ugotavljamo, da so razlike v časovni vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok statistično pomembne pri obeh skupinah, tj. moških ($\chi^2 = 17,86$; $g = 8$; $2P = 0,022$) in ženskah ($\chi^2 = 73,74$; $g = 24$; $2P = 0,000$), in hipotezo ($H_{2.1}$) v celoti sprejmemo. Moški in ženske so bili v obdobju šolanja na daljavo bolj časovno vključeni v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok kot v obdobju pred šolanjem na daljavo. Kljub temu da v naši raziskavi nismo preverjali statistično pomembnih razlik med moškimi in ženskami, kot je bilo to prikazano v raziskavi Aase Villadsen, Gabrielle Conti in Emle Fitzsimons (2020), pa lahko tudi v našem

Preglednica 3 Rezultati χ^2 -preizkusa hipoteze razmerja verjetnosti glede mnenja staršev o časovni vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok pred in med šolanjem na daljavo

Spremenljivka	Postavka	χ^2	<i>g</i>	2 <i>P</i>
Spol staršev	Moški	17,86	8	0,022
	Ženski	73,74	24	0,000
Stopnja izobrazbe staršev	Srednješolska	28,40	18	0,056
	Višja strokovna	12,50	10	0,253
	Visokošolska	25,89	12	0,011
	Univerzitetna	34,92	18	0,010
	Magisterij	12,14	6	0,059
	Doktorat	5,00	1	0,025
Zaposlitveni status staršev	Redno zaposlen	77,18	24	0,000
	Samozaposlen	11,73	8	0,163
	Brezposeln	10,41	9	0,318
Število šolobveznih otrok v družini	1 otrok	33,61	24	0,092
	2 otroka	61,10	24	0,000
	3 otroci	13,32	9	0,149
Skupno		88,23	24	0,000

primeru pridemo do ugotovitve, da so bile ženske časovno bolj vključene v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok med šolanjem na daljavo, vendar razlika med moškimi in ženskami ni bila tako velika kot v primeru staršev iz Velike Britanije.

Stopnja izobrazbe staršev (H2.2)

Tudi pri primerjavi mnenj staršev o njihovi časovni vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces glede na različno stopnjo izobrazbe staršev se pojavljajo enaka spoznanja, kot smo jih lahko zasledili že pri spolu staršev. Tudi tukaj se praktično pri vseh skupinah (razen pri starših z magisterijem) s prehodom na šolanje na daljavo zmanjša število staršev, ki menijo, da njihovi otroci ne potrebujejo njihove vključenosti. Slednje je sploh izrazito pri starših s srednjo, z višjo, univerzitetno izobrazbo in doktoratom. Prav tako je s prehodom na šolanje na daljavo moč zaznati izrazit upad odgovorov o vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces otrok do ene ure, še posebej pri starših z univerzitetno izobrazbo. 52,8 % staršev z univerzitetno izobrazbo je menilo, da so bili pred šolanjem na daljavo v vzgojno-izobraževalni proces vključeni do ene ure, med šolanjem na daljavo pa je bilo takšnih 8,3 %. Kot zanimivost izpostavljamo, da je bilo 16,7 % staršev z magisterijem pred šolanjem na da-

ljavo v vzgojno-izobraževalni proces vključenih več kot pet ur, med šolanjem na daljavo pa je njihova vključenost upadla na od štiri do pet ur.

V nadaljevanju smo preverjali hipotezo (H2.2) o razlikah v vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok glede na izobrazbo staršev. Glede sprememb ur vključenosti staršev pred in med šolanjem na daljavo smo lahko v treh primerih zaznali statistično pomembno razliko, in sicer pri starših z visokošolsko izobrazbo ($\chi^2 = 25,89$; $g = 12$; $2P = 0,011$), univerzitetno izobrazbo ($\chi^2 = 34,92$; $g = 18$; $2P = 0,010$) in doktoratom ($\chi^2 = 5,00$; $g = 1$; $2P = 0,025$). Vendar je pri slednjih potrebno izpostaviti, da je bilo majhno število odgovorov. Na podlagi tega lahko hipotezo (H2.2) delno potrdimo. Če izvzamemo starša z magisterijem, lahko vidimo, da se s šolanjem na daljavo poveča čas vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces staršev, ki imajo dokončano vsaj visokošolsko izobrazbo. Rezultati naše raziskave odražajo podobnosti z ugotovitvami Jane Kalin idr. (2008). V njihovi raziskavi je bila največja obremenjenost s pomočjo svojim otrokom zaznana pri starših s srednješolsko izobrazbo. Omenjena skupina staršev je v naši raziskavi v času pred šolanjem na daljavo izrazila eno najnižjih zaupanj v samostojnost svojih otrok. Pri starših z višjo stopnjo izobrazbe pa se je zgodilo obratno: če so v raziskavi Jane Kalin idr. (2008) le-ti izražali nižjo stopnjo obremenjenosti, pa so v naši raziskavi izražali višjo stopnjo zaupanja v samostojnost svojih otrok. V obdobju šolanja na daljavo pa sta se v naši raziskavi pokazala upad zaupanja v samostojnost otrok in potreba po večjem časovnem vključevanju staršev v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok.

Zaposlitveni status staršev (H2.3)

Glede primerjave odgovorov staršev o njihovi vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces pred in med šolanjem na daljavo glede na zaposlitveni status staršev lahko ugotovimo, da se pri dveh skupinah (redno zaposleni in samozaposleni starši) razpolovi število odgovorov, kjer starši navajajo, da otroci ne potrebujejo njihove vključenosti. Pri skupini brezposelnih staršev pa s prehodom na šolanje na daljavo umanjajo odgovori o samostojnosti otrok. Prav tako se s prehodom na šolanje na daljavo pri vseh skupinah izrazito zmanjša število odgovorov, ki se navezujejo na vključenost staršev do ene ure, in poveča število ostalih odgovorov, npr. pri redno zaposlenih starših se izrazito poveča število odgovorov, ki govorijo o od ene do dveh urah vključenosti, pri samozaposlenih pa se pojavijo nove skupine odgovorov (od dve do treh ur in od štiri do pet ur).

Ob preverjanju hipoteze (H2.3) glede razlik o vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok v času pred in med šolanjem na daljavo

glede na zaposlitveni status staršev lahko ugotovimo, da se statistično pomembne razlike pojavljajo le pri redno zaposlenih starših ($\chi^2 = 77,18$; $g = 24$; $2P = 0,000$); tako lahko hipotezo (H2.3) delno potrdimo. Slednje pomeni, da so starši, ki so bili redno zaposleni, v času šolanja na daljavo časovno bolj vključeni v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok kot ostali starši. Slednje pa sovпада z ugotovitvami Kaje Hacin Beyazoglu idr. (2020) o tem, da se zaposleni starši počutijo preobremenjeni z nudenjem pomoči svojim otrokom.

Število šoloobveznih otrok v družini (H2.4)

Če se ob koncu osredotočimo še na odgovore staršev o njihovi vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces njihovih šoloobveznih otrok pred in med šolanjem na daljavo glede na število otrok v družini, lahko ugotovimo, da prihaja pri starših z enim in pri starših z dvema otrokoma do podobnih sprememb. V obeh primerih je z uvajanjem šolanja na daljavo prišlo do zmanjšanja števila staršev, ki so menili, da so otroci samostojni in ne potrebujejo njihove vključenosti. Prav tako se v obeh skupinah zmanjša število odgovorov o časovni vključenosti do ene ure, povečuje pa se število odgovorov v ostalih kategorijah. Oboje je predvsem izrazito pri starših z dvema otrokoma. V tem primeru je število odgovorov o samostojnosti otrok padlo z 28,6 na 20,4 %. Število staršev, ki so bili pred šolanjem na daljavo v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok vključeni do ene ure, pa se je razpolovilo. V tej skupini se je podvojilo število staršev, ki so bili med šolanjem na daljavo vključeni od ene do dve uri, in povečalo število tistih, ki so bili vključeni od dve do tri ure. Zanimivo je, da se je pri starših z enim otrokom s šolanjem na daljavo pojavila nova skupina odgovorov. V obdobju šolanja na daljavo se namreč pojavi odgovor od štiri do pet ur. Pri skupini staršev s tremi otroki pa so bile spremembe najmanjše: tukaj je moč zaznati upad staršev, ki so bili pred šolanjem na daljavo vključeni do ene ure, in pojav novega odgovora s šolanjem na daljavo, tj. vključenost od štiri do pet ur.

Ob preverjanju hipoteze (H2.4) o razlikah v vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok med in v času šolanja na daljavo glede na število šoloobveznih otrok smo ugotovili, da se je statistično pomembna razlika v odgovorih staršev o vključenosti pred in med šolanjem na daljavo pojavila le pri starših z dvema otrokoma ($\chi^2 = 61,10$; $g = 24$; $2P = 0,000$). Hipotezo (H2.4) lahko delno potrdimo. Slednje pomeni, da so bili starši z dvema otrokoma časovno obsežneje vključeni v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok kot pred šolanjem na daljavo. Če primerjamo spoznanja naše raziskave z ugotovitvami raziskave Jane Kalin idr. (2008), lahko vidimo podobnosti tako pri enostarševskih kot pri dvostarševskih družinah. Če so v obdobju

pred šolanjem na daljavo v samostojnost otrok najbolj zaupali starši z enim otrokom, se je v raziskavi Jane Kalin idr. (2008) v omenjeni skupini pojavila najnižja stopnja obremenjenosti z nudenjem pomoči otrokom. Pri družinah z dvema otrokoma pa je bilo obratno: v raziskavi Jane Kalin idr. (2008) so bili ti starši najbolj obremenjeni, v naši raziskavi pa so v času pred šolanjem na daljavo kazali najnižjo raven zaupanja v samostojnost svojih otrok.

Namesto sklepa

V prispevku smo se ukvarjali z vprašanjem o časovni vključenosti staršev osnovnošolskih učencev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok pred in med šolanjem na daljavo v obdobju covida-19. Pri iskanju odgovora na vprašanje, ali so bili starši v obdobju šolanja na daljavo časovno bolj vključeni v obveznosti šolajočega se otroka, smo se uvodoma naslonili na slovensko raziskavo, ki je že pred pojavom covida-19 obravnavala omenjeno tematiko. Raziskava Jane Kalin idr. (2008) je ugotovila, da so bili starši že pred obdobjem covida-19 aktivno vključeni v šolske obveznosti svojih otrok in so lastno vključenost v vzgojno-izobraževalni proces svojega šoloobveznega otroka pogosto percipirali kot zase obremenjujočo.

Ker pa v slovenskem prostoru ni bilo moč zaslediti raziskave, ki bi analizirala spremembe v percepciji staršev o časovno vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok glede na čas pred in med šolanjem na daljavo, smo želeli zapolniti manjkajočo vrzel. Rezultati naše raziskave so tako pokazali, da so starši pred šolanjem na daljavo pogosteje menili, da so njihovi šoloobvezni otroci samostojni in ne potrebujejo njihove pomoči. Med šolanjem na daljavo se je povečala potreba po večji časovni vključenosti staršev v vzgojno-izobraževalni proces njihovih otrok. Tako se je po mnenju staršev na eni strani znižala samostojnost otrok, na drugi strani pa se je podaljšal povprečen čas vključenosti staršev. Glede na izsledke naše raziskave in raziskave Zveze aktivov staršev (Zveza aktivov svetov staršev Slovenije 2020b) ter raziskave Aase Villadsen, Gabrielle Conti in Emle Fitzsimons (2020) se je povprečna količina časovne vključenosti staršev gibala med 2,2 in 2,6 ure na dan. Iz podatkov naše raziskave pa je bilo moč zaznati, da je bila povprečna količina časovne vključenosti pred šolanjem na daljavo krepko pod 2,0 ure na dan.

V nadaljevanju analize smo preverjali statistično pomembnost razlik v povprečni časovni vključenosti staršev glede na posamezne vrednosti neodvisnih spremenljivk: spola staršev, izobrazbe staršev, zaposlitvenega statusa staršev in števila otrok v družini. Rezultati naše raziskave so pokazali, da so bili tako moški kot tudi ženske med šolanjem na daljavo v povprečju bolj ča-

sovnno vključeni v vzgojno-izobraževalni proces svojih otrok kot pred tem. Pri primerjavi med spoloma smo ugotovili, da je bila časovna vključenost večja pri ženskah, vendar ne s tako visoko razliko kot v primeru Velike Britanije (Villadsen, Conti in Fitzsimons 2020).

Pri vrednostih spremenljivke izobrazba staršev prej omenjena tuja raziskava ni zaznala statistično pomembnih razlik, v naši raziskavi pa smo ugotovili statistično pomembno razliko v časovni vključenosti staršev z vsaj visokošolsko izobrazbo (razen pri starših z magisterijem). Prav tako naša raziskava ugotovi statistično pomembno razliko v časovni vključenosti staršev, ki so redno zaposleni ali samostojni podjetniki. Do enake ugotovitve je prišla tudi raziskava Kaje Hacin Beyazoglu idr. (2020), in sicer da se zaposleni starši počutijo preobremenjeni z nudenjem pomoči svojim otrokom. Če so Jana Kalin idr. (2008) ugotovili, da so bili pred šolanjem na daljavo najbolj obremenjeni starši z dvema otrokoma, pa je naša raziskava pokazala, da se je le pri tej skupini staršev med in v času šolanja na daljavo pokazala statistična pomembna razlika. Slednje pomeni, da je šolanje osnovnošolskih otrok na daljavo vplivalo na časovno vključenost staršev, saj so bili ti bolj vključeni kot v obdobju pred šolanjem na daljavo.

Glede na omejenost naše raziskave zgolj na časovno vključenost staršev osnovnošolskih otrok v vzgojno-izobraževalni proces na izbrani osnovni šoli bi jo bilo smiselno nadgraditi s podrobnejšo vsebinsko analizo. Predvsem bi bilo smotno analizirati vprašanja: kakšna je bila vloga staršev v času šolanja na daljavo v vzgojno-izobraževalnem procesu njihovih otrok in s katerimi nalogami so se pretežno ukvarjali pri tem. Slednje bi bilo lahko izbrani osnovni šoli pomembno izhodišče pri morebitnem nadaljnjem načrtovanju in izvajanju šolanja na daljavo, predvsem z vidika kakovostnega sodelovanja med šolo in starši v tem obdobju.

Literatura

- Brom, C., J. Lukavský, D. Greger, T. Hannemann, J. Straková in R. Švaríček. 2020. »Mandatory Home Education during the COVID-19 Lockdown in the Czech Republic: A Rapid Survey of 1st-9th Graders' Parents.« *Frontiers in Education* 5 (103). <https://doi.org/10.3389/feduc.2020.00103>.
- Curtis, H. 2013. »A Mixed Methods Study Investigating Parental Involvement and Student Success in High School Online Education.« Doktorska disertacija, Northwest Nazarene University.
- Grewenig, E., P. Lergetporer, K. Werner, L. Woessmann in L. Zierow. 2020. *COVID-19 and Educational Inequality: How School Closures Affect Low- and High-Achieving Students*. München: CESifo.
- Hacin Beyazoglu, K., T. Bertogna, L. Hostnik, T. Jakopič, T. Škoda, M. Zakelšek in

- U. Fekonja. 2020. »Težave in izzivi družin z otroki v zgodnjem in srednjem otroštvu med karanteno zaradi epidemije COVID-19.« V *Psihologija pandemije: posamezniki in družba v času koronske krize*, ur. Ž. Lep in K. Hacin Beyazoglu, 53–65. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Kalin, J. 2008. »Partnerstvo učiteljev in staršev z vidika zagotavljanja boljše učne uspešnosti učencev.« *Sodobna pedagogika* 59 (5): 10–28.
- Koskela, T., K. Pihlainen, S. Piispa-Hakala, R. Vornanen in J. Hämäläinen. 2020. »Parents' View on Family Resiliency in Sustainable Remote Schooling during the COVID-19 Outbreak in Finland.« *Sustainability* 12 (21): 8844. <https://doi.org/10.3390/su12218844>.
- Kovač, J. 2009. »Pomen vključevanja staršev v vzgojno-izobraževalni proces šole.« *Revija za elementarno izobraževanje* 2 (1): 83–90.
- Pomerantz, E. M., E. A. Moorman in S. D. Litwack. 2007. »The How, Whom, and Why of Parents' Involvement in Children's Academic Lives: More Is Not Always Better.« *Review of Education Research* 77 (3): 373–410.
- Rupnik Vec, T., ur. 2020. *Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Schueler, B. E., J. C. McIntyre in H. Gehlbach. 2017. »Measuring Parent Perceptions of Family-School Engagement: The Development of New Survey Tools.« *School Community Journal* 27 (2): 275–301.
- Villadsen, A., G. Conti in E. Fitzsimons. 2020. *Parental Involvement in Home Schooling and Developmental Play during Lockdown – Initial Findings from the COVID19 Survey in Five National Longitudinal Studies*. London: UCL Centre for Longitudinal Studies.
- Zveza aktivov svetov staršev Slovenije. 2020a. »Rezultati vprašalnika ZASSS za starše po 1 tednu pouka na daljavo.« https://drive.google.com/file/d/1bZ_KaVsTQAD8-Usz1kIOAgZYUqRi6ffF/view.
- . 2020b. »Rezultati vprašalnika ZASSS za starše po 5 tednu pouka na daljavo.« <https://drive.google.com/file/d/1UBZtftveumqntClq7X1XDHjJxl-BB2Wk/view>.

Temporal Involvement of Parents of Primary School Students in the Educational Process during COVID-19

The time of COVID-19 pandemic had a significant impact on the way the educational process was carried out. The lessons, which took place before COVID-19, began at a distance with the first wave of this virus. This has significantly changed the dynamics in families and the role of parents in the educational process. Due to the reduced contacts of primary school students with teachers and the school, parents were (in)directly expected to be more intensively involved in the educational process and to offer their children help in learning.

At the same time, they themselves were faced with a changed way of performing their job duties, which were also more pronounced at a distance. So, in this article we dealt with the question of how the provision of assistance to primary school students affected the time involvement of their parents in the educational process.

Keywords: distance education, COVID-19, involvement, parents, students